

Răspunderea disciplinară a magistraților pentru încălcarea cu rea-credință sau gravă neglijență a normelor de drept material și procedural

*dr. Tamara Manea, procuror
detașat la C.S.M. - Inspekția Judiciară*

Rezumat:

Articolul privește modificările aduse Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor prin Legea nr. 24/2012 unei abateri disciplinare care a creat multe controverse, atât doctrinare cât și jurisprudențiale: încălcarea cu rea-credință și gravă neglijență a normelor de drept material și procesual.

Este analizată compatibilitatea acestora cu principiul independenței judecătorilor și procurorilor în pronunțarea hotărârilor și adoptarea soluțiilor, principiul constituțional potrivit căruia hotărârile judecătorești sunt supuse numai controlului judiciar în condițiile legii, dispozițiile potrivit cărora soluțiile adoptate de procuror nu pot fi desființate sau modificate decât în procedura controlului ierarhic și în cea judecătorească care sunt prevăzute de lege.

Abstrait:

L'article porte sur les modifications apportées à la Loi n° 303/2004 sur le statut des juges et des procureurs par la Loi n° 24/2012 en ce qui concerne une faute disciplinaire qui a créé beaucoup de controverse, à la fois doctrinale et jurisprudentielle: la violation de mauvaise foi et négligence grave des règles de droit matériel et de procédure.

L'auteur analyse la compatibilité de ces dispositions avec le principe de l'indépendance des juges et des procureurs pour les jugements rendus et les solutions adoptées, avec le principe constitutionnel selon lequel les décisions judiciaires ne sont soumis qu'à un contrôle judiciaire en vertu de la loi, avec les dispositions légales qui prévoient que les solutions du procureur ne peuvent pas être supprimées ou modifiées que dans la procédure de contrôle hiérarchique et juridictionnel tel que prévu par la loi.

Keywords: disciplinary misconduct, breach of the substantive and procedural law, the liability of magistrates, law amendment, the principle of independence, judicial review proceedings, control of constitutionality

Modificările²⁷⁶ aduse Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor mențin o abatere disciplinară care, în vechea reglementare a articolului 99 lit. h, a creat multe controverse, atât doctrinare cât și jurisprudențiale.

În noua formă, abaterea disciplinară privește încălcarea cu rea-credință și gravă neglijență a normelor de drept material și procesual²⁷⁷.

Aceste dispoziții au format obiectul **controlului de constituționalitate**²⁷⁸. Autorii excepției au invocat două aspecte, care au fost considerate ca fiind de natură să încalce prevederile constituționale.

Astfel, au susținut că, prin conținutul acestei abateri disciplinare, se aduce atingere principiului independenței justiției consacrat de dispozițiile art. 124 din Constituția României, care presupune și faptul că deciziile judecătorilor sunt supuse numai controlului jurisdicțional prevăzut de lege, neputând face obiectul unui control administrativ în cadrul unei alte proceduri decât cea a căii de atac.

Autorii excepției au apreciat că o reexaminare a unei hotărâri judecătorești, altfel decât prin intermediul căilor de atac, este de natură să încalce dispozițiile art. 129 din Constituție și să determine ignorarea autorității de lucru judecat.

Un alt aspect de neconstituționalitate invocat a fost acela potrivit căruia legiuitorul, prin folosirea unor noțiuni generale și imprecise (nescuzabil și neîndoielnic) pentru definirea conceptelor de rea-credință și gravă neglijență, a

încălcat dispozițiile art. 20 din Constituție și Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni - privind principiile și regulile ce guvernează conduita profesională a judecătorilor - care statuează asupra obligației statutului de a defini în termeni clari faptele care pot conduce la aplicarea unor sancțiuni.

Excepția de neconstituționalitate a fost respinsă cu următoarea motivare:

1. Principiul constituțional al independenței judecătorilor implică, în mod necesar, un alt principiu, cel al responsabilității.

Independența judecătorului nu constituie și nu poate fi interpretată ca o putere discreționară a acestuia sau o piedică în calea angajării răspunderii sale în condițiile legii, indiferent că este vorba despre răspundere penală, civilă sau disciplinară. Este sarcina legiuitorului de a realiza echilibrul necesar între independența și responsabilitatea judecătorilor, cu respectarea dispozițiilor constituționale în materie și a angajamentelor pe care România și le-a asumat prin tratatele la care este parte.

În preambulul documentului, intitulat "Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară" (Proiectul de la Bangalore al Codului de conduită judiciară - 2001, adoptat de Grupul judiciar de întărire a integrității magistraților, astfel cum a fost revăzut la masa rotundă a președinților de tribunal, care a avut loc la Palatul Păcii din Haga, 25-26 noiembrie 2002), se precizează că principiile pe care acest act le consacră sunt menite să

²⁷⁶ Legea nr. 24/2012 pentru modificarea și completarea Legii nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51 din 23 ianuarie 2012.

²⁷⁷ Art. 99 lit. t: „*exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență*”. Art. 99¹ prevede: „(1) *Există rea-credință atunci când judecătorul sau procurorul încalcă cu știință normele de drept*

material ori procesual, urmărind sau acceptând vătămarea unei persoane. (2) *Există gravă neglijență atunci când judecătorul sau procurorul nesocotește din culpă, în mod grav, neîndoielnic și nescuzabil, normele de drept material ori procesual*”.

²⁷⁸ Decizia nr. 2 din 11 ianuarie 2012 pronunțată de Curtea Constituțională, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 131 din 23 februarie 2012.

**Pot fi atrase pe tărâmul
răspunderii disciplinare acele
fapte care se situează în
domeniul exterior raționamentului
logico-juridic al magistratului și
care vizează înfrângerea normelor
ce consacră regulile după care se
realizează judecata/urmărirea
penală.**

stabilească standarde pentru conduita etică a judecătorilor, care “pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în fața unor instituții anume create pentru a asigura respectarea normelor judiciare, instituții ce sunt ele însele independente și imparțiale”.

În același sens - al responsabilizării judecătorului național - este și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (respectiv, hotărârea din 30 septembrie 2003 pronunțată în cauza *Gerhard Kobler c. Austriei* C-224/2001, hotărârea din 13 iunie 2006, pronunțată în cauza *Traghetti del Mediterraneo SpA c. Italiei* C-173/03 și hotărârea pronunțată în 24 noiembrie 2011 în cauza *Comisia Europeană c. Italiei* C-379/10). P r i n hotărârea pronunțată în cauza *Traghetti del Mediterraneo*, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că “dreptul comunitar se opune unei legislații naționale care exclude, în general, răspunderea statului membru pentru despăgubirile acordate particularilor ca urmare a unei încălcări a dreptului comunitar imputabilă unei instanțe naționale care judecă în ultimă instanță, pentru motivul că încălcarea în cauză rezultă dintr-o interpretare a unor norme juridice sau dintr-o apreciere a faptelor și a probelor efectuate de o asemenea instanță. Dreptul comunitar se opune, totodată, unei legislații naționale care limitează angajarea acestei răspunderi doar la cazurile de dol sau culpă gravă a

judecătorului, dacă o asemenea limitare conduce la excluderea angajării răspunderii statului membru în cauză în alte situații în care a fost comisă o încălcare vădită a dreptului aplicabil, astfel cum a fost precizată la punctele 53 - 56 din hotărârea pronunțată la 30 septembrie 2003 în cauza *Kobler*” (paragraful 46).

Potrivit jurisprudenței citate, statele membre nu pot să se apere de răspundere pentru încălcarea dreptului Uniunii Europene, invocând faptul că această încălcare este determinată de modul în care instanțele naționale interpretează legea, apreciază faptele sau probele, iar această răspundere a statelor nu poate rămâne fără efect în ceea ce privește răspunderea judecătorului național

2. *Analizând excepția de neconstituționalitate sub cel de-al doilea aspect, respectiv al folosirii de către legiuitor a unor termeni imprecisi pentru definirea conceptelor de rea-credință și gravă-neglijență*, Curtea a reținut că textul abaterii disciplinare este clar și precis, având în vedere destinatarii săi.

Referitor la acest aspect, prin hotărârea din 26 septembrie 1995, pronunțată în cauza *Vogt c. Germaniei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că nivelul de precizie cerut de legislația internă depinde într-o mare măsură de textul analizat, de domeniul pe care îl acoperă și de calitatea destinatarii săi. În acest context, Curtea a precizat că revine în primul rând autorităților naționale sarcina de a interpreta și aplica dreptul intern (hotărârea din 25 august 1993, pronunțată în cauza *Chorherr c. Austriei*, par. 25).

Curtea Constituțională a apreciat că problema pe care o ridică autorii sesizării privește, în realitate, modul de interpretare și aplicare a textului criticat. Reținând, în acest context, cele statuate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în sensul că “oricât de clar ar fi textul unei

dispoziții legale, în orice sistem juridic există, în mod inevitabil, un element de interpretare juridică” (hotărârea din 22 noiembrie 1995, pronunțată în cauza *C.R. c. Regatului Unit*, par. 34), Curtea Constituțională a subliniat rolul Consiliului Superior al Magistraturii care, în calitatea sa de instanță de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor, va fi chemat să interpreteze și să aplice aceste texte, în raport cu situațiile de fapt care îi vor fi supuse judecării, cu respectarea principiilor constituționale ce guvernează statutul magistraților. Verificarea existenței unei abateri disciplinare presupune examinarea temeinică a circumstanțelor de fapt în care a trebuit să lucreze magistratul, a noutății și dificultății problematicilor juridice cu care acesta s-a confruntat, a situației jurisprudenței și doctrinei, a motivării, pentru a se ajunge la concluzia existenței faptei prevăzute de textul legal de referință.

Față de noul conținut al acestei abateri disciplinare care sancționează încălcarea de către judecători și procurori cu rea-credință și gravă neglijență a normelor de drept material și procesual, ne propunem atât o analiză a elementelor constitutive prin raportare la dispozițiile interne și internaționale care reglementează principiul independenței magistratului în activitatea jurisdicțională, cât și

o prezentare a evoluției jurisprudenței în materie.

I. Dispozițiile din legislația internă și documentele internaționale în raport de care apreciem că trebuie să se circumscrie sfera răspunderii disciplinare a magistratului care încalcă cu rea-credință sau gravă neglijență normele de drept material sau procesual.

Articolul 10 din Legea nr. 304/2004²⁷⁹ privind organizarea judiciară statuează dreptul persoanelor la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă.

Hotărârile judecătorești²⁸⁰ și soluțiile adoptate de procurori²⁸¹ pot fi desființate sau modificate numai în căile de atac prevăzute de lege și exercitate conform dispozițiilor legale.

Exercitarea dreptului de a sesiza aspectele care vizează neîndeplinirea corespunzătoare de către magistrat a îndatoririlor de serviciu nu poate pune în discuție soluțiile pronunțate prin hotărârile judecătorești, care sunt supuse căilor legale de atac²⁸².

Independența judecătorilor este reflectată în art. 124 alin. 3 din Constituția României, care dispune că judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Independența procurorilor este consacrată în mod expres de dispozițiile

²⁷⁹ **Art. 10** din Legea nr. 304/2004: „Toate persoanele au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, de către o instanță imparțială și independentă, constituită potrivit legii”.

²⁸⁰ **Art. 17** din Legea nr. 304/2004: „Hotărârile judecătorești pot fi desființate sau modificate numai în căile de atac prevăzute de lege și exercitate conform dispozițiilor legale”.

²⁸¹ **Art. 64 alin. 3** din Legea nr. 304/2004: „Soluțiile adoptate de procuror pot fi infirmate motivat de către procurorul ierarhic superior, când sunt apreciate ca fiind nelegale”.

²⁸² **Art. 97** din Legea nr. 303/2004: privind statutul judecătorilor și procurorilor: (1) Orice persoană poate sesiza Consiliul Superior al Magistraturii, direct sau prin conducătorii instanțelor ori ai parchetelor, în legătură cu activitatea sau conduita necorespunzătoare a judecătorilor sau procurorilor, încălcarea obligațiilor profesionale în raporturile cu justițiabilii ori săvârșirea de către aceștia a unor abateri disciplinare.

(2) Exercitarea dreptului prevăzut la alin. (1) nu poate pune în discuție soluțiile pronunțate prin hotărârile judecătorești, care sunt supuse căilor legale de atac.

art. 64 alin. 2²⁸³ și art. 67²⁸⁴ din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Asigurarea independenței judecătorilor este impusă, cu titlu de obligație, statelor de principalele instrumente cu caracter universal și regional european.

Proiectul de la Bangalore al Codului de conduită judiciară – 2001 adoptat de Grupul judiciar de întărire a integrității magistraților²⁸⁵, luând în discuție conceptul de independență, a statuat că „judecătorul își va exercita funcția judiciară independent, pe baza aprecierii proprii a faptelor, a interpretării conștiințioase a legii, fără influențe din afară, fără a se lăsa convins, forțat, amenințat, fără a permite amestecul, direct sau indirect, din partea nici unor cercuri, indiferent de motivul unei astfel de amestec”.

Potrivit Principiilor de bază ale independenței sistemului judiciar²⁸⁶ „judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate și să acționeze fără restricție și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte, indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv”.

În articolul 1 al Statutului Universal al Judecătorilor²⁸⁷ se prevede că „judecătorul, în calitate de deținător al autorității

judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția sa în deplină independență în raport cu toate constrângerile/forțele de natură socială, economică și politică și chiar în raport cu alți judecători ori cu administrația judecătorească”.

Principiul V pct. 3 din Recomandarea R (94)12 a Comitetului Miniștrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei²⁸⁸ prevede printre responsabilitățile judecătorilor și pe acelea de „a acționa în toate cauzele în deplină independență și în afara oricărei influențe externe” și „de a hotărî asupra cauzelor în mod imparțial, conform propriei evaluări a faptelor și a propriei interpretări a legii”

Avizul nr. 1 pct. 69 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europei²⁸⁹, în asigurarea protecției independenței individuale a judecătorilor recomandă statelor care au sisteme de inspecție să limiteze competența acestora astfel încât verificările să nu vizeze obiectul sau corectitudinea hotărârilor.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza *Hirschhorn c. României*²⁹⁰ a constatat că a existat o încălcare a articolului 6 din Convenție, din punctul de vedere al nerespectării dreptului la o instanță independentă și imparțială, datorită, printre altele, și a

²⁸³ Art. 64 alin. 2 Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară: În soluțiile dispuse, procurorul este independent, în condițiile prevăzute de lege. Procurorul poate contesta la Consiliul Superior al Magistraturii, în cadrul procedurii de verificare a conduitei judecătorilor și procurorilor, intervenția procurorului ierarhic superior, în orice formă, în efectuarea urmăririi penale sau în adoptarea soluției;

²⁸⁴ Art. 67 alin. 2 Legea nr. 304/2004: „Procurorul este liber să prezinte în instanță concluziile pe care le consideră întemeiate, potrivit legii, ținând seama de probele administrate în cauză. Procurorul poate contesta la Consiliul Superior al Magistraturii intervenția procurorului ierarhic superior, pentru influențarea în orice formă a concluziilor”.

²⁸⁵ Document disponibil pe site-ul www.unodc.org/pdf/corruption/bangalore/.

²⁸⁶ Principiile de bază ale independenței sistemului judiciar (Principiile O.N.U.), adoptate prin consens la cel de-al VII-lea Congres al O.N.U. în cadrul reuniunii de la Milano din 26 august-6 septembrie 1985 și aprobate de Adunarea Generală a O.N.U. din 29 noiembrie 1985, document disponibil pe site-ul <http://www.unjr.ro/independenta-justitiei/>.

²⁸⁷ Statutul universal al Judecătorilor, adoptat de Uniunea Internațională a Magistraturii în 1999 la Taipei, document disponibil pe <http://www.sojust.ro>.

²⁸⁸ Document disponibil pe site-ul www.csm1909.ro.

²⁸⁹ Avizul nr. 1 din 23 noiembrie 2001 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europei, disponibil pe site-ul www.coe.int/legal.

²⁹⁰ Hotărârea din 26 iulie 2007 disponibilă pe portalul ECHR -<http://cmiskp.echr.coe.int>.

imixtiunii judecătorilor inspectori în procedura judiciară.

II. Evoluția jurisprudenței în materie

Antrenarea răspunderii disciplinare pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, în varianta normativă a încălcării normelor de procedură, a determinat o jurisprudență neunitară.

Într-o primă etapă²⁹¹, s-a apreciat că în cadrul răspunderii disciplinare nu se poate analiza legalitatea hotărârilor judecătorești pronunțate de judecători motivat de faptul că incidența normelor legale și aplicabilitatea lor la situația de fapt dedusă judecării reprezintă chestiuni de judecată, fiind rezultatul unui raționament logico-juridic și al unui proces de interpretare sistematică a dispozițiilor legale incidente și, în consecință, atributul esențial al activității de judecată propriuzise. S-a reținut că interpretarea normelor legale și analiza aplicării acestora în timp nu sunt reglementate ca norme de procedură, reprezentând opinia judecătorului, fundamentată în fapt și în drept, formată în urma deliberării, potrivit convingerii acestuia.

În aceeași cauză a fost formulată și opinia potrivit căreia textul art. 99 lit. h din Legea nr. 303/2004 este neconstituțional în măsura în care răspunderea disciplinară a judecătorilor se circumscrie activității de judecată a acestora. S-a susținut că admiterea ideii potrivit căreia intră în sfera răspunderii disciplinare modul în care judecătorii interpretează și aplică legea, aduce atingere principiului independenței acestora consacrat de dispozițiile art. 124 alin. 3 din Constituția

României.

De asemenea, un alt argument adus în sprijinul acestei opinii a fost acela că instituirea unui control administrativ asupra hotărârilor judecătorești încalcă o altă dispoziție constituțională, respectiv cea înscrisă în art. 129 din Constituția României, potrivit căreia hotărârile judecătorești sunt supuse numai controlului judiciar în condițiile legii

Într-o altă cauză,²⁹² Secția pentru judecători a decis că fapta judecătorilor care, cu ocazia soluționării cererii de recurs formulate împotriva unei sentințe civile, nu au aplicat Decizia nr. LXXVIII din 5 noiembrie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, încalcând astfel prevederile art. 329 C.pr.civ., nu întrunește elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 99 lit. h) teza a II-a din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată cu modificările și completările ulterioare, întrucât hotărârile judecătorești sunt scoase de sub imperiul unei autorități de supraveghere, în afara cazurilor în care s-a săvârșit o greșeală evidentă, neîndoielnică, căreia îi lipsește chiar și cea mai slabă justificare.

În alte cauze, însă, Secția pentru judecători a decis că poate fi atrasă răspunderea disciplinară: a judecătorului care a încălcat dispozițiile art. 160^b alin. 1 C.pr.pen, prin aceea că nu s-a pronunțat asupra legalității și temeiniciei măsurii arestării preventive a inculpatului cu consecința punerii în libertate a acestuia²⁹³; a judecătorului care, cu ocazia soluționării unei cauze, nu a respectat normele de procedură incidente în cauză, împrejurare care a condus la vătămarea

²⁹¹ Hotărârea nr. 3/J/28 februarie 2007 a Secției pentru judecători, publicată pe site-ul www.csm1909.ro.

²⁹² Hotărârea nr. 23J/09.09.2009 a Secției pentru judecători a CSM, publicată în „Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009”, Ed. C.H. Beck,

București, 2010, p. 115.

²⁹³ Hotărârea nr. 9J/28.09.2006 a Secției pentru judecători a CSM, publicată în „Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009”, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 92.

drepturilor procesuale ale părților, prin prelungirea duratei procedurii judiciare în care au fost implicate, ca urmare a casării hotărârii pronunțate de judecător și trimiterii cauzei spre rejudecare la instanța de fond²⁹⁴; a judecătorului care a încălcat normele procedurale imperative, constând în nerespectarea, cu ocazia rejudecării pricinii, a dispozițiilor instanței de control judiciar cuprinse în decizia de casare, producând astfel consecințe asupra drepturilor procesuale ale părților²⁹⁵ a judecătorului care, cu ocazia soluționării a două cauze, a nesocotit garanțiile esențiale recunoscute persoanelor în materia dreptului la libertate, încălcând dreptul de apărare al inculpaților arestați preventiv, atât din perspectiva dreptului acestora de a se prezenta și de a participa în proces la momentul verificării legalității și temeiniciei măsurii arestării preventive, cât și din perspectiva dreptului de a fi asistați de apărători aleși sau din oficiu²⁹⁶, judecătorul care a soluționat între termenele de judecată, în camera de consiliu, fără participarea procurorului cererile formulate de inculpații X și Y, privind încuviințarea părăsirii țării, în condițiile în care, față de aceștia, se dispusese anterior înlocuirea măsurii arestării preventive cu măsura obligării de a nu părăsi țara (inculpat X) și respectiv liberarea provizorie pe cauțiune (inculpat Y)²⁹⁷, judecătorul care a încălcat dispozițiile de procedură ce stabilesc că judecarea dosarelor trebuie să aibă loc în ședință publică, constând în aceea că

a dispus măsuri și a soluționat cauzele aflate pe rolul completului pe care îl prezida, fără a permite părților și apărătorilor acestora accesul în sala de ședință.²⁹⁸

III. Analiza elementelor constitutive ale abaterii disciplinare

De menționat este faptul că, în actuala redactare, legiuitorul nu mai impune pentru antrenarea răspunderii disciplinare condiția ca fapta să nu constituie infracțiune.

De asemenea, în art. 99¹ din Legea 303/2004, acesta definește cele două forme ale vinovăției, respectiv reaua – credință și grava neglijență.

Considerăm că analiza elementelor constitutive ale acestei abateri disciplinare nu poate fi efectuată decât prin raportare la:

- principiul independenței judecătorilor și procurorilor în pronunțarea hotărârilor și adoptarea soluțiilor;

- principiul constituțional potrivit căruia hotărârile judecătorești sunt supuse numai controlului judiciar în condițiile legii;

- dispozițiile potrivit cărora soluțiile adoptate de procuror nu pot fi desființate sau modificate decât în procedura controlului ierarhic și în cea judecătorească care sunt prevăzute de lege.

Având în vedere aceste coordonate, apreciem că trebuie, în primul rând, stabilit care anume parte din activitatea de înfăptuire a actului de justiție nu intră în sfera răspunderii disciplinare.

²⁹⁴ Hotărârea nr. 13 J/26.11.2008 a Secției pentru judecători a CSM, publicată în "Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009", Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 78.

²⁹⁵ Hotărârea nr. 4J/11.02.2009 a Secției pentru judecători a CSM, publicată în "Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009", Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 78.

²⁹⁶ Hotărârea nr. 24J/09.09.2009 a Secției pentru judecători a CSM, publicată în "Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009", Ed. C.H. Beck,

București, 2010, p. 92;

²⁹⁷ Hotărârea nr. 12J/05.11.2008 a Secției pentru judecători a CSM, irevocabilă prin decizia nr. 11/28.09.2009 a Completului de 9 judecători al I.C.C.J., publicată în "Jurisprudența în materie disciplinară 2006-2009", Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 92;

²⁹⁸ Hotărârea nr. 5/J/06 iunie 2011 a Secției pentru judecători a CSM, publicată pe site-ul www.csm1909.ro;

Pornind de la ideea că voința legiuitorului, atunci când a prevăzut această abatere disciplinară, nu a fost aceea de a înfrânge în vreun fel principiul independenței judecătorului și procurorului, considerăm că obiectul verificării disciplinare nu-l poate constitui raționamentul logico-juridic al magistratului chemat să judece/instrumenteze o cauză.

Ne argumentăm această opinie pe următoarele considerente:

Atributul esențial al activității de judecată, respectiv al activității de soluționare a cauzei de către procuror, îl reprezintă raționamentul pe care magistratul îl face atunci când transpune în drept situația de fapt.

Interpretarea normelor de drept și a probelor administrate în cauză reprezintă elemente ale raționamentului logico-juridic.

Interpretarea normelor reprezintă o operațiune rațională și logică de determinare a înțelesului și conținutului acestora.

Interpretarea probelor reprezintă un proces intelectual de evaluare a acestora, în urma căruia judecătorul/procurorul stabilește situația de fapt ce urmează să o încadreze în drept.

În acest demers, judecătorul/procurorul trebuie să decidă liber, fără nicio influență, presiune sau amenințare.

Opinia pe care acesta și-o formează în urma raționamentului logico-juridic nu poate fi cenzurată decât în căile de atac prevăzute de lege și nu poate forma obiectul unei verificări disciplinare. A admite altfel, înseamnă pe de o parte, a nesocoti principiul independenței judecătorului/procurorului, iar pe de altă parte, a încălca dispoziția constituțională potrivit căreia, hotărârile judecătorești sunt supuse numai controlului judiciar.

Odată stabilite aceste limite, în mod firesc, apare întrebarea: ***pentru care încălcări ale normelor de drept material***

și procesual răspunde magistratul și în ce condiții poate fi antrenată răspunderea sa?

Apreciem, că pot fi atrase pe tărâmul răspunderii disciplinare acele fapte care se situează în domeniul exterior raționamentului logico-juridic al magistratului și care vizează înfrângerea normelor ce consacră regulile după care se realizează judecata/urmărirea penală.

Textul art. 99¹ din Legea nr. 303/2004, modificată, în care legiuitorul definește reaua-credință și grava neglijență, circumscrie sfera încălcării normelor de drept material sau procesual la acelea de o gravitate deosebită, care au consecințe asupra valabilității actelor întocmite de magistrat, a duratei procedurilor sau care produc o vătămare gravă a drepturilor și intereselor părților.

În sfera răspunderii disciplinare pot intra numai acele încălcări ale normelor de drept material sau procesual care pun în discuție însăși valabilitatea actelor întocmite de judecător și procuror și pentru care, un observator rezonabil (persoană informată și de bună-credință), nu poate găsi o justificare.

Sub aspectul laturii subiective, judecătorul/procurorul care acționează cu rea-credință realizează o distorsionarea conștiința a dreptului, prin aplicarea greșită a legii, în mod voit, în scopul producerii unei vătămări.

Prin urmare, reaua-credință presupune atât intenția de a manipula legea în mod conștient, cât și voința de a cauza o vătămare a intereselor uneia din părțile implicate în proces.

Elementele psihice care formează structura internă a acestei forme de vinovăție sunt caracteristice lipsei de onestitate în exercitarea profesiei.

În ceea ce privește cea de-a doua formă de vinovăție legiuitorul, prin folosirea sintagmei „gravă neglijență”, a stabilit gradul culpei ca fiind cel al „culpei lata”. Prin urmare, pot atrage răspunderea

disciplinară numai acele greșeli care au un caracter evident, neîndoielnic și cărora le lipsește orice justificare, fiind în vădită contradicție cu dispozițiile legale.

Considerăm că, pentru aprecierea acestei forme de vinovăție, trebuie luat drept model criteriul adoptat în dreptul civil, care este unul obiectiv completat și cu elemente de ordin subiectiv ce țin de circumstanțele concrete care decurg din locul, timpul, împrejurările în care a fost comisă fapta, calitățile și pregătirea autorului.

În doctrina și jurisprudența civilă s-a conturat un astfel de criteriu obiectiv prin

admiterea unui tip abstract care să constituie un model de comparație, respectiv cel al „omului diligent”.

Aplicând acest criteriu obiectiv la segmentul de activitate pe care îl presupune îndeplinirea actului de justiție, etalonul ar trebui să fie cel al „magistratului diligent” care acționează cu grijă față de interesul public de îndeplinire a justiției și de apărare a intereselor generale ale societății, care își subordonează comportarea sa exigențelor ce decurg din îndatoririle profesionale și normele deontologice pe care trebuie să le respecte.